

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ: ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС СУЧАСНОСТІ

Заняття 1.

Філософська антропология, її предмет та особливості.

Трансформація уявлень про людину в історії філософії та культури від давнини до «антропологічного повороту» ХХ століття.

1. Предмет філософської антропологии. Унікальність та проблематичність людини. Категорії та особливості філософської антропологии .
2. Зародження філософсько-антропологічної проблематики у давніх культурах.
3. Особливості уявлень про людину в античній філософії та культурі.
4. Середньовічний образ людини: єдність душі, тіла та духу.
5. Трансформація уявлень про людину в епоху Відродження, гуманістичні ідеї. Вплив пантеїстичної та нової наукової думки на уявлення про людину.
6. Антропологічні ідеї Нового часу. Людина у філософії німецької класики.
7. Соціально-історична природа людини за К. Марксом.
8. Філософія К'єркегора про людину та екзистенцію.
9. Образ людини у філософії Ф. Ніцше, концепція «надлюдини».
10. Психологічний та трансформація уявлень про людину у філософії та культурі.

Заняття 2.

Філософсько-антропологічні ідеї ХХ століття.

1. «Антропологічний поворот» ХХ століття: передумови та вихідні ідеї.
2. Еволюція ідей М. Шелера.
3. Проблема взаємодії людини і середовища у філософії Х. Плеснера.
4. Біоантропологічні ідеї А. Гелена.
5. Культурно-антропологічні ідеї Е. Ротхакаера та М. Ландмана.
6. Релігійно-філософські уявлення про людину: Г.Е Хенгстенберг, Е. Мун'є, Ж. Марітен, П. Тейяр де Шарден.

Заняття 3.

Концепції людини в умовах «антропологічної кризи» та кризи культури. Людина у ситуації постмодерну.

1. Біологізаторська модель людини.
2. Екзистенційна модель людини у філософії та культурі.
3. Раціоналістична модель людини. Людський розум та проблема штучного інтелекту.
4. Соціологізаторська модель людини.
5. Проблема відчуження та футурологічні ідеали у концепціях постмарксизму (М. Горькаймер, Т. Адорно, Г. Маркузе, Ю. Габермас). Проблема людини у постмарксизмі.

6. Структуралістська антропологія. Концепція «смерті людини». Людина у постструктуралізмі та постмодерні.
7. Проблеми трансгуманізму та біоетики.

Заняття 4.

Проблема антропогенезу у філософії та науці. Біологічний та екзистенційний виміри людини.

1. Основні концепції походження людини. Традиційний креаціонізм
2. «Християнський еволюціонізм» Тейяра де Шардена.
3. Концепції позаземного походження людини.
4. Еволюційна концепція як основа сучасного уявлення про антропосоціогенез.
5. Трудова концепція антропосоціогенезу. Специфіка трудової діяльності людини.
6. Концепції культурогенезу як антропосоціогенезу: ігрова, психоаналітична, семіотична.
7. Людська тілесність, її основні прояви. Любов та сексуальність у філософії та культурі: історія та сучасність.
8. Проблема життя та смерті у філософії та культурі.
9. Сенс життя як інтегральна характеристика людського буття.
10. Проблема свободи в культурі та філософії.

Заняття 5.

Соціальний вимір людини. Людина і техніка.

1. Соціалізація як фактор формування людського. Основні інститути соціалізації.
2. Особливості сучасної соціокультурної ситуації та її вплив на процес соціалізації. Вплив ЗМІ та комп'ютерних технологій.
3. Освіта як фактор соціалізації, основні історичні стратегії та її особливості на сучасному етапі.
4. Проблематизація спілкування як основи людської комунікації. Інтерсуб'єктивність, віртуалізація людського «Я».
5. Діяльність як сутнісна характеристика людини. Типи діяльності. Засоби праці як продовження людської тілесності.
6. Антропологічний аспект техніки. Філософські концепції про техніку та технічний прогрес.
7. Людина в умовах технічної цивілізації. Техніка та процес глобалізації.

Основна література:

1. Aries Ph. The hour of our death. Trans. Helen Weaver. New York, 1981.
2. Berdyaev N. The divine and the human. London: G. Bles, 1979.
3. Бубер М. Я і ти. Шлях людини за хасидським вченням / Пер. з нім. – Київ, 2012.
4. Helen A. Man. His Nature and Place in the World, Columbia University Press, 1987.
5. Giddens A. The Transformation of Intimacy: Sexuality, Love and Eroticism in Modern Societies. Cambridge: Polity Press, 1992.
6. Камю А. Вибрані твори у трьох томах. 3-й том. - Харків: Фоліо, 1997.
7. Cassirer E. An Essay on Man: An Introduction to a Philosophy of Human Culture. New Haven, London: Yale University Press, 1972.
8. Kierkegaard S. fear and trembling. Repetition. Trans. Edna H. Hong, Howard V. Hong. Princeton University Press, 1983.
9. Леві-Строс К. Структурна антропологія. Пер. з фр. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 1997. 10. Левінас Е. Права людини і добра воля – Київ: «Дух і Літера» Нац. ун-т «КиєвоМогилянська академія», 1997.
11. Левінас Е. Між нами. Дослідження. Думки про іншого; пер. з фр. В. Куринський; ред. М. Погребинський [та ін] ; Національний ун-т «Києво-Могилянська академія». – К. : Дух і Літера: Задруга, 1999.
12. Мак-Люен М. Галактика Гутенберга: становлення людини друкованої книги / М. Мак-Люен ; пер. з англ. В. І. Постнікова, С. В. Єфремова. – К. : Ніка-Центр, 2001.
13. Mumford L. The Myth of the machine. Harcourt Brace Jovanovich, 1967.
14. Maritain J. Existence and the Existent. Trans. by Lewis Galantieri and Gerald V. Phelan, Image book, 1956.
15. Маркузе Г. Одновимірний людина. Дослідження ідеології розвинутого індустріального суспільства (глави з книги) / пер. В.Курганський. // Сучасна зарубіжна соціальна філософія: Хрестоматія. – Київ: «Либідь», 1996. – С. 87-134. <https://vpered.wordpress.com/2010/09/16/marcuse-one-dimensional-man/>
16. Ніцше Ф. Так мовив Заратустра. Книжка для всіх і ні для кого. Пер. з нім.: Ганна Савченко. Харків: Фоліо. 2019.
17. Ніцше Ф. По той бік добра і зла. Генеалогія моралі. Пер. з нім.: Анатолій Онишко. – Львів: Літопис, 2002.
18. Ортега-і-Гасет Х. Бунт мас / Х. Ортега-і-Гасет // Ортега-і-Гасет Х. «Вибрані твори». – К. : Основи, 1994. – С. 15-139.
19. Plessner H. The Levels of Organic Life and the Human: Introduction to Philosophical Anthropology. New York: Fordham University Press, forms of living series, 2019.
20. Сартр Ж-П. Буття і ніщо: нарис феноменологічної онтології. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001.
21. Тейяр де Шарден. Феномен людини: [переклад фрагментів] / пер. з фр. Г. Волинки // Читанка з історії філософії: У 6 книгах. Книга 6. Зарубіжна філософія ХХ століття. – К.: Фірма «Довіра», 1993. – С. 159–165.
22. Fink E. Play as Symbol of the World. And Other Writings. Trans. Ian Alexander Moore and Christopher Turner. Bloomington: Indiana University Press, 2016.

23. Фройд З. Вступ до психоаналізу. Переклад з німецької: Петро Таращук. Київ: Основи, 1998.
24. Фромм Е. Мати чи бути? / Пер. з нім. О. Михайлова та А. Буряк. – Київ: «Український письменник», 2010.
25. Фромм Е. Мистецтво любові / Пер. з англ. В. І. Кучменко. Харків: «КСД», 2017.
26. Фромм. Втеча від свободи / Пер. з англ. М. Яковлев. Харків: «КСД», 2019.
27. Фуко М. Наглядати й карати / пер. з фр. Петра Таращука. – К.: Основи, 1998.
28. Фуко М. Історія сексуальності. – Т. 1: Жага пізнання. – Х.: ОКО, 1997.
29. Фуко М. Історія сексуальності. – Т. 2: Інструмент насолоди. – Х.: ОКО, 1999.
30. Фуко М. Історія сексуальності. – Т. 3: Плекання себе. – Х.: ОКО, 2000.
31. Фукуяма Ф. Наше постчеловеческое будущее. – М., 2004.
32. Габермас Ю. Філософський дискурс сучасності. – К.: Український філософський фонд, 1998.
33. Хабермас Ю. Комунікативна дія і дискурс – дві форми повсякденної комунікації // Ситниченко Л. Першоджерела комунікативної філософії. – К.: Либідь, 1996. – С. 84-90.
34. Габермас Ю. Постметафізичне мислення / Пер. з нім. В. Купліна. – К.: Дух і літера, 2011.
35. Гайдеггер М. Будувати, проживати, мислити // Возняк Т. Тексти та переклади. – Х.: Фоліо, 1998. С. 313–332. <http://www.ji.lviv.ua/ji-library/Vozniak/text-iperek1/kn3-heid1.htm>
36. Гайдеггер М. Буття в околі речей // Возняк Т. Тексти та переклади. – Х.: Фоліо, 1998. С. 332–345. <http://www.ji.lviv.ua/ji-library/Vozniak/text-iperek1/kn3-heid2.htm>
37. Гейзинга Й. Homo Ludens. Досвід визначення ігрового елемента культури., Київ: Основи, 1994.
38. Scheler M. The Human Place in the Cosmos. Translated by Manfred Frings. Evanston, Northwestern University Press. 2009.
39. Шелер М. Сутність моральної особистості // Пер. з нім. М. Култаєвої / Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. – К.: Ваклер, 1996. – С. 9-30.
40. Енгельс Ф. Походження родини, приватної власності та держави. – Харків: Державне видавництво України, 1925. <https://vpered.wordpress.com/2011/02/24/engels-der-ursprung-der-familie/>

Додаткова література:

1. Horodyska O. Self-governance experience as an element of management in education. Homo–Societas–Technologiae. Marijampole College Research Periodical. Marijampole, Lithuania. 2021. Nr. 1 (8). P. 42–45. https://marko.lt/wpcontent/uploads/2022/03/Zurnalas_8.pdf
2. Horodyska O. Care of the self as Limit-experience. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, серія «Теорія культури і філософія науки», випуск № 63, 2021. С. 15-22 <https://periodicals.karazin.ua/thcphs/issue/view/1121>

3. Городиська О.М. Масова людина та проблема психагогiки в умовах поглиблення антропологiчної кризи. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. Вип. 3 (38). Харків, 2018. С. 144–154.
4. Грані людського буття: позитивні та негативні виміри антропокультурного. – К.: Наукова думка, 2010.
5. Dolska, O., Gorodiskaya, O., & Tararoyev, J. (2020). Anthropological Dimension of Constructivism in the Culture of Presence. *Studia Warmińskie*, 56, 105-121. <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/48157>
6. Дольська О. О., Годзь Н.Б., Городиська О.М., Дишкант Т.М., Тагліна Ю. С. Багатовимірність людини та культури у сучасних філософських ландшафтах. Монографія. – Харків: 2021. 230 с.
7. Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології. Навчальний посібник зі словником. – 4-е видання перероблене та доповнене. – К., 2016 – 396 с.
8. Култаєва М. Д. Європейська теоретична соціологія ХХ – ХХІ століття: навч. посібник. – Х., 2008.
9. Людина в есенційних та екзистенціальних вимірах. – К.: Наукова думка, 2004.
10. Людина в цивілізації ХХІ століття: проблема свободи. – К.: Наукова думка, 2005.
11. Читанка з історії філософії: в 6 кн / Під ред. Г.І. Волинки. – К., 1992- 1993.
12. Поправко О.В. Антропологія: навчальний посібник / О.В. Поправко. – Мелітополь, 2016. – 285 с.
13. Рассел Б. Історія західної філософії / Пер. з англ. – К., 1995. <http://litopys.org.ua/russel/rus.htm>
14. Справа Мартина Гайдегера // Філософська думка. – № 1, 2020.– С. 5–92.
15. Dusek V. *Philosophy of Technology: An Introduction*, Wiley-Blackwell, 2006.
16. Хамітов Н. Історія філософії: проблема людини. – К., 2006.
17. Хамітов Н. В. Філософська антропологія: актуальні проблеми. Від теоретичного до практичного повороту. – 3-е видання, виправлене і доповнене. – К.: КНТ, 2019.
18. Хамітов Н. Історія філософії: проблема людини. Вступ до філософської антропології як метаантропології. – К., 2015.
19. Хамітов Н. В. Самотність у людському бутті. Досвід метаантропології. – 2-е видання, виправлене та доповнене. – К.: КНТ, 2017.
20. Філософія: терміни і поняття: Навчальний енциклопедичний словник / Під редакцією В.Л. Петрушенка. – Львів: «Новий Світ-2000», 2020.
21. Шайгородський Ю. Кассіпер Ернст // Історія політичної думки: навч. енцикл. словник-довідник для студентів вищих навч. закл / за ред Н.М. Хоми. – Львів: Новий Світ-2000, 2014. – С. 280–281.
22. Spengler O. *Man and Technics: A Contribution to a Philosophy of Life*, tr. C.F. Atkinson, Knopf, 1932.